

→ Pastor Arjan Bruins en theatermaker Alexandra Broeder bedachten samen een theaterritueel.

FOTO NIELS KNELIS

De langste nacht Theatermaker en pastor werken samen

‘De spirituele blik is aan het verdwijnen’

Tijdens de langste nacht van het jaar maakte theatermaker Alexandra Broeder met pastor Arjan Broers een theatrale wandeling van Theater Frascati naar de Dominicuskerk. ‘Ik zou wel willen zeggen dat ik geloof, maar niet vanuit een religieuze traditie.’

Lorianne van Gelder
KUNST

Vannacht, van 21 op 22 december, is de langste nacht van het jaar. Een symbolisch moment: hierna worden de dagen weer langer, wordt het leven weer lichter. Een ideale nacht ook voor een zingevende wandeling, theatraal maar ook spiritueel, van Theater Frascati in de Nes naar de Dominicuskerk aan de Spuistraat. Alexandra Broeder, theatermaker, en Arjan Broers, samen met Eva Martens pastor bij de Dominicuskerk, maakten *De langste nacht*. Geen voorstelling, geen liturgie, maar iets ertussenin. Eerder werkten ze al samen voor *The Gift*, over de 22-jarige Anouk die een doodswens heeft (door *Het Parool* een van de beste voorstellingen van 2022 genoemd) middels een rituele maaltijd voorafgaand aan de voorstelling. En dat smaakte naar meer.

Hoe beschrijft u de verwantschap tussen een pastor en een theatermaker?
Alexandra Broeder: “Sinds een tijdje ga ik naar de diensten van de Dominicuskerk. Het viel me op dat als Arjan een dienst leidt, er ook echt een fysieke ervaring ontstaat. Meestal is een preek

of liturgie heel hoofdelijk, maar Arjan gaat op zoek naar het fysieke. Ik maak zelf ook nooit traditionele theateervoorstellingen waarin je alleen maar zit en kijkt, ik wil altijd dat het een gedeelte ervaring wordt. Beiden proberen we ruimte en ontvankelijkheid te creëren, voor het mysterie, voor dat wat we niet weten.”

Arjan Broers: “Een van mijn stokpaardjes is: ‘Het heilige ziet er vaak uit als een probleem.’ We zitten in een cultuur waarin het heilige alleen nog plek heeft op zondagmorgen. Maar heel veel dingen die moeilijk zijn, zoals ziek zijn, de dood, mentale uitdagingen, daar zit ook het heilige in. Dat klinkt abstract, maar als bijvoorbeeld mensen ziek zijn, komt het hele weefsel, alle mensen om iemand heen, in actie. Net als in de coronatijd hebben we dan meteen door wat echt belangrijk is. De franje, het consumeren, het haasten – dat is dan niet belangrijk. Waar het echt om gaat, is dat je veilig bent, dat je gezien wordt.”

“Het Trimbos-instituut publiceerde onlangs cijfers over psychische nood. Een kwart van de Nederlanders heeft het afgelopen jaar een psychische aandoening gehad. Van de studenten was dat zelfs 44 procent. Dat zijn krankzinnige aantallen. We denken dan meteen aan het bieden van medische of psychische hulp, maar we maken als mens ook een geestelijke reis. Die spirituele blik verdwijnt uit onze cultuur.”

Broeder: “Ik werk vaak met jongeren die flinke psychische problematiek hebben, die hebben behandeling nodig. Maar er is ook een hele generatie die angstklachten en paniek laten zien, zonder ernstige psychiatrische problemen. Het

onderscheid tussen psychische en geestelijke nood is er niet meer. Ik vraag me af of dat niet een spiritueel probleem is, een reactie op het neoliberale tijdperk.”

Kan de kerk in seculiere tijden de rol van geestelijke verzorger nog vervullen?

Broers: “In de Dominicus gaat dat nog wel goed. Er zitten bij ons elke zondag ruim driehonderd mensen en nog een paar honderd volgen de liturgie online. We zijn een zelfstandige kerkgemeenschap. In een gezonde cultuur zou religie mensen moeten helpen om het leven te vatten. De verhalen die we vertellen, delen we al eeuwen en resoneren ook bij de huidige generatie.”

Kan theater die taak vervullen?

Broeder: “Er is van oudsher al een verwantschap tussen religie en theater. Maar ik ben eigenlijk niet zo met die vraag bezig. Ik voel zelf, als kunstenaar en als mens, dat ik dit moet doen. Ik ga regelmatig naar de Dominicus, ik zou wel willen zeggen dat ik geloof, maar niet vanuit een religieuze traditie. Je stapt een ruimte in waar gekeken wordt naar diep menselijke vraagstukken, een plek om te mogen zoeken in deze gepolariseerde tijd. Soms ben ik het niet eens met wat ik zing, maar er gebeurt dan toch iets. Door de toewijding.”

Hoe ziet *De langste nacht* er verder uit?

Broeder: “We zullen onder andere mediteren, beschouwen, in stilte dwars door de stad lopen

‘Ik wil met mijn team een theaterkerk oprichten, een plek voor rituelen’

Kersttheater

Het is een heerlijk genre, de kerstvoorstelling. En elk jaar lijken er meer te komen. Dit jaar verheugen we ons in elk geval op deze theaterkerststallen. Ze gaan niet allemaal over kerst, maar brengen het kerstgevoel naar de hele familie toe.

Moby Dick is de kerstmusical van Stadsschouwburg Haarlem. Erik van Muiswinkel staat voor het eerst met zijn dochter Emma op het podium in een regie van Leopold Witte. Een compleet nieuwe versie van het traditionele Moby Dick-verhaal. Te zien van 22 december t/m 5 januari.

As you like it door de Toneelmakerij en Circus Treurdier. Een zoektocht naar liefde in genderfluide tijden: dat is deze moderne Shakespeare voor 8 jaar en ouder. 25 t/m 30 december te zien in ITA.

Wolfgang, het wonderjong, een vrolijke familievoorstelling over Mozart, van de onovertroffen Pieter Kramer. 4 t/m 22 januari in DeLaMar.

The Chosen Family Show-ho-ho. Rikkert Huisstede maakt met zeven collega's een verre van traditionele kerstshow waarin hij alle hokjes die we onszelf opleggen beslecht. Tot en met 24 december in Theater Bellevue.

Snowponies - de Alex Klaassen revue is wegens succes herhaald: de kerstversie, met sketches, muziek en een Duitse kerstmarkt. Tot en met 30 december in DeLaMar.

Het Kado (4+) door Als het ware is een ode aan het wachten. Want wat is er mooier (en moeilijker) dan wachten tot je een cadeau mag uitpakken? 27 december in De Meervaart, 28 december in het Zaantheater.

en met elkaar zingen. We zullen mensen ontslaan van de last het leven zelf zint te moeten geven. Kinderen zullen het publiek begeleiden, als engelen, wezens van een tussenruimte.”

Broers: “We zijn heel open begonnen. Eigenlijk maken we iets wat heel herkenbaar is voor een liturgie. Samen stil zijn, naar een verhaal luisteren. Samen in beweging komen.”

De kerk is voor velen toch synoniem met dogma's, vrouwenhaat, homohaat en weinig tolerantie.

Broeder: “Ik heb wel ruzie gehad met vrienden over dat ik af en toe naar de kerk ga nu. Zij hadden zoiets van: hoe kun je je daaraan verbinden, zo'n instituut dat in verbinding staat met vrouwenhaat, homohaat.”

Broers: “De Dominicus is decennia geleden al open en tolerant geworden, los van kerkelijke dogma's. Hier hangt een regenboogvlag, iedereen mag zichzelf zijn. Maar voor sommigen blijft de kerk wel hoogdrempelig. Het gaat er mij vooral om wat de christelijke traditie doet: kwetsbaren in het midden zetten, gesteund door iedereen eromheen.”

Gaat u een theaterkerk oprichten?

Broeder: “Leuk dat je het vraagt. Daar ben ik met mijn team inderdaad mee bezig. Een plek voor rituelen. Er kwamen in Groningen, waar we dit al uitprobeerden, heel veel jongeren in de kerk. Zij waren zo geraakt door wat wij aanboden. Zij vroegen: waar vind ik dit? De kerkelijke liturgie is vaak een te hoge drempel, maar hoe zou ik het wel kunnen aanbieden? Daar denk ik nu over na.”

De langste nacht, 21 december om 20.00 uur, Tijd van de Wolf i.s.m. Frascati en de Dominicuskerk Amsterdam. Het is uitverkocht, maar op 23 februari is er in Haarlem nog een Langste nacht vanuit de Schuur.